

Boo Miljö- och Naturvänner

Nacka kommun
Planenheten KFKS 2018/683
131 81 Nacka
registrator.plan@nacka.se

2020-04-15

Granskningsyttrande över förslag till Detaljplan för Fågelstigen, del av fastigheten Lännersta 10:1 m.fl., Fågelstigen, i Boo, Nacka kommun.

Naturskyddsföreningen i Nacka och Boo Miljö- och Naturvänner har tagit del av granskningshandlingarna för förslag till Detaljplan för Fågelstigen, del av fastigheten Lännersta 10:1 m.fl., Fågelstigen, i Boo. Granskningsförslaget följer i stort samrådsförslaget, varför föreningarnas synpunkter från samrådet kvarstår och upprepas.

Detaljplaneområdet måste ses i samband med angränsande naturområde

Det aktuella detaljplaneområdet väster om Telegramvägen är litet och gränsar till ett naturområde ovanför Orminge trafikplats mot Värmdöleden i söder och Ormingeleden i väster och nordväst. Naturområdet behandlar kommunen som ett eget utredningsområde, i start PM 2013-11-05 benämnt Verksamhetsområde Orminge trafikplats. I start PM för verksamhetsområdet sägs att projektets mål är att *”upprätta en detaljplan för verksamhetsområde, ansluta projektområdet till befintligt trafik- och vatten- och avloppssystem, skapa ytor för verksamheter om ca 15 000 kvm samt skapa en lösning för området som fungerar i förhållande till angränsande bostadsbebyggelse och till platsens entréfunktion till Orminge från Värmdöleden.”*. Att området är ett värdefullt naturområde nämns inte i start PM, ordet natur är inte ens nämnt. I start PM betonas vikten av att planeringen av detaljplaneområdet Fågelstigen samordnas med naturområdet, men i samrådshandlingarna saknades i stort sett helt sådana kopplingar. Detsamma gäller för granskningshandlingarna.

Vi har valt att titta på bägge områdena tillsammans av flera skäl.

- Bägge områdena ligger i ett svagt samband i spridningskorridor för tall och ek.
- Naturvärdesinventering saknas fortfarande för detaljplaneområdet och är genomförd men inte redovisad för verksamhetsområdet.
- Naturområdet har enligt vår egen inventering höga naturvärden.
- Detaljplaneområdet sägs sakna närhet till närrekreationsområde och lekplats inom 300 m.
- Lokalt miljömål om biologisk mångfald är inte taget hänsyn till.

Naturvärdesinventeringar krävs

I planbeskrivningen står att *”Enligt Grönstrukturprogrammet för Nacka kommun finns det ett svagt samband i den övergripande grönstrukturen där planområdet är lokaliserat, med vägar och bebyggelse som utgör barriärer.”* I miljöredovisningen i samrådet hänvisas till rapporten *Spridningsanalys för tall- och ekmiljöer kring Saltsjöbaden C och Gröna dalen. Ekologigruppen 2016-03-31*. Rapporten är inte bilagd granskningshandlingarna och finns inte på kommunens hemsida, men har erhållits genom kontakt med planarkitekten. Av rapporten framgår att bägge områdena ligger i ett svagt samband i spridningskorridor för tall och ek. I planbeskrivningen står att *”Vegetationen på de privata bostadsfastigheterna, den informella grönstrukturen, är en del i större spridningssamband för djur och växter samt bidrar med värdefulla ekosystemtjänster.”* Det finns fortfarande ingen koppling mellan planområdena i granskningshandlingarna, inga av våra argument för samplanering med naturområdet har i samrådet bemötts utan hänskjutits till framtida planläggning, vilket är anmärkningsvärt.

Även naturområdet i pågående projekt Kocktorpsområdet väster om Ormingeleden med start PM antaget 2019-02-19 borde samordnas med planen med detaljplanen för Fågelstigen.

Vi har ofta påtalat behovet av att i planprocessen utreda och beskriva de gröna sambanden, eller den gröna infrastrukturen som börjar bli det vedertagna begreppet, och det är bra att det gjorts i denna detaljplan. För att bättre förstå vilka konsekvenser detaljplanen får på den gröna infrastrukturen såväl som de lokala naturvärdena bör en naturvärdesinventering (NVI) göras. Av samrådsredogörelsen framgår att en NVI nu gjorts för naturområdet, vilket är positivt, men den är inte redovisad i granskningshandlingarna. För detaljplaneområdet saknas fortfarande en NVI, endast en trädinventering är gjord.

En trädinventering ger inte den helhetsbild av naturvärdena som en naturvärdesinventering ger. Vad som behövs är en NVI med inmätning av skyddsvärda träd och artförekomster samt en spridningsanalys, då har man ett underlag som ger en helhetsbild av naturvärdena och hur området fungerar som spridningslänk. Till detta behöver de rekreativa värdena inventeras och beskrivas. Med tanke på den stora exploatering som pågår i Nacka är bra underlag i planeringen avgörande för om Nackas gröna värden ska kunna bibehållas.

Trädinventeringen noterar 5 st skyddsvärda träd och ca 60 st naturvärdesträd där flertalet är fruktträd och enar. I planbeskrivningen står att *”Utöver de utpekade skyddsvärda träden finns det naturvärden knutna till tallbiotoper av högre kvalitet inom planområdet, som är betydelsefulla både för det ekologiska spridningssambandet samt för områdets karaktär.”* Det är bra att det sägs att det finns naturvärden utöver de skyddsvärda träden men vi menar att dessa värden måste beskrivas bättre.

Vidare sades i samrådet att *”Naturmarken på allmän platsmark i den norra delen av planområdet består av slänt mot Ormingeleden som domineras av sly och kronrike.”*, en olycklig användning av termen sly om det området, då det ger sken av att det inte skulle ha något högre värde. Detta är nu borttaget. Vid platsbesök i mars 2019 kunde vi konstatera att det finns ett pilträd med en omkrets på 252 cm, som definitivt borde klassas som ett skyddsvärt träd eller naturvärdesträd. Där finns även flera sälgar varav åtminstone en har kläckhål av naturvårdsarten myskbock. I träd- och buskskiktet finns för övrigt idag bland annat björk, glasbjörk med häckvastar, lönn, asp, krikon, hägg, gran, benved, stenros. Kaprifol växer vild som marktäckare

och slingrar högt upp i träden. Gulplister och vintergröna är dominerande marktäckare. Lågor och högstubbar med björkticka, fnöskticka.

Området har naturvärden och kan hysa ett värdefullt fågelliv. Den undermåliga beskrivningen av området visar återigen på vikten av en naturvärdesinventering i området. I samrådshandlingarna markerades området som PARK i detaljplanen, men har nu ändrats till NATUR. Det är bra att platsen för den planerade lekplatsen tagits bort. Den var olämplig. Våra argument om att platsen är bullrig, mörk, fuktig och utsatt på grund av närheten till Ormingeleden fick ytterligare tyngd av Länsstyrelsens samrådssvar som ifrågasatte säkerheten. Det bästa vore att bevara området som naturområde med den mångfald det har idag, vilket också ger ett visst bullerskydd, framförallt sommartid då det i stort sett bara växer lövträd på platsen.

I samrådet påtalade vi att ordet ekosystemtjänst helt lyste med sin frånvaro i handlingarna och vi ställde frågan - Vad händer med Nacka kommuns ambitioner att arbeta med ekosystemtjänster i planeringen? I granskningsversionens planbeskrivning sid 12 dras slutsatsen att planområdets naturvärden främst är knutna till områdets trädgårdar och att dessa är del i större spridnings-samband, som bidrar med värdefulla ekosystemtjänster. Nu är ordet ekosystemtjänst med i texten, men det räcker inte, om man inte på något sätt tar konsekvenserna av ordets innehåll och faktiskt ser till att skydda de värden som ska främja ekosystemtjänsterna i området.

Naturområdet har höga naturvärden

Det till planområdet angränsade naturområdet, som Nacka kommun planerar ett verksamhetsområde i, har höga naturvärden och är det enda grönområde i Fågelstigens närhet. Naturskyddsföreningen i Nacka och Boo Miljö- och Naturvänner har inventerat området i samband med inventeringen av små grönområden i Boo, se nedan utdrag från rapporten *Små grönområden i Boo, natur- och rekreationsvärden*.

Naturvärdesobjekt 42. Skog och träd – Hällmarkstallskog

Naturvärdesobjektet består av en ljusöppen flerskiktad hällmarkstallskog med inslag av ek. Flera tallar och ekar är gamla och fläckvis förekommer rikligt med död ved av tall, både stående och liggande samt

nydöd och gammal, samt en grov död ek. Hålträd av både tall och ek förekommer. I buskskiktet växer rönn och enbuskar och ljung och renlavar breder ut sig på de ljusöppna hållarna.

Naturvårdsarter

Tallticka NT S, Åttafläckig praktbagge S, Grynig blåslav S.

Naturvärdesklass 2 – Högt naturvärde

Förekomst av ljusöppen hållmark med inslag av gammal tall och ek och bitvis rikligt med död ved samt hålträd ger området *påtagligt biotopvärde*. Förekomst av flera naturvårdsarter ger området *preliminärt påtagligt artvärde* och därmed får området som helhet högt naturvärde.

Naturvärdesobjekt 43. Skog och träd – Blandskog

Området består av en flerskiktad blandskog i en fuktsvacka med förekomst av gran, tall, björk och ek samt inslag av klibbal, sälg och asp. Många träd är äldre, men även unga träd förekommer. Död ved förekommer främst i form av ganska nyligen döda stående granar och enstaka lågor, men även någon enstaka död tall, björk och ek förekommer. I vissa delar dominerar blåbärsris och i andra delar, som är mer fuktiga, växer bl.a. vitmossa, starr och videbuskar.

Naturvårdsarter

Tallticka NT S, Granbarkgnagare S, Myskbock S.

Naturvärdesklass 3 – Påtagligt naturvärde

Förekomst av varierad skog med blandade trädslag i en fuktig miljö och viss mängd död ved ger området *påtagligt biotopvärde*. Förekomst av naturvårdsarter ger området *visst artvärde* och därmed påtagligt naturvärde.

Vid besök i naturområdet under våren 2019 kunde vi konstatera förekomst av den rödlistade reliktbocken i naturvärdesobjekt nr 42 vilket ytterligare understryker de höga naturvärdena. Fuktområdet i naturvärdesobjekt nr 43 kan också vara en potentiell lokal för groddjur. Området har också upplevelsevärden med de flerhundraåriga tallarna, de relativt orörda hållarna med renlavar och den varierade skogen med fuktstråket och granskog.

Naturen har här ett egenvärde och måste få ha det inte bara i naturreservaten utan även i små grönområden. Att bevara detta naturområde hade varit en självklarhet om Nacka hade haft en naturvårdsplan och en grönstrukturplan, vilket vi påtalat under lång tid att kommunen saknar. Naturen har låg status i kommunens planering och man kan undra varför kommunen undviker att göra en naturvårdsplan.

Naturområdet ger ett visuellt och faktiskt bullerskydd

Befintligt berg är bästa bullerskydd. Att spränga bort berget, bygga lokaler för verksamheter, leda in trafik i området och öppna upp mot Ormingeledens och Värmdöledens kraftiga trafik kan aldrig ge ett bättre bullerskydd för de boende i Fågelstigsområdet än de höga berg som finns där idag. Tyvärr ser vi allt oftare att man använder detta som argument för att exploatera naturområden (Ryssbergen t.ex.).

Dessutom visar bullerkartorna i miljöredovisningen att naturområdet idag fungerar som bullerskydd. De bullerutsatta områdena i planområdet ligger i direkt kontakt med omgivande vägar och ett verksamhetsområde i naturområdet skulle inte göra någonting för att förbättra den situationen utan bara medföra mer buller för fler människor.

Naturområdet fungerar som närområde för rekreation och lek

I samrådshandlingarna skrevs att detaljplaneområdet saknar närhet till närrekreationsområde och lekplats inom 300 m. Men samtal med boende i planområdet visar att det angränsande naturområdet trots bullerstörningar används som närskog för kortare promenader och för barnen är naturmarken deras närmaste och bästa lek område. Naturområdet ska av dessa skäl kvarstå intakt och borde ingå i detaljplaneområdet och arbetas ihop i en och samma plan.

I miljöredovisningen sid 3 står *”Planförslaget innehåller inga anläggningar för lek och rekreation. Det är ca 1 km till närmaste lekplatser (två stycken). Ingen går att nå trafiksäkert. Naturområde med rekreativa värden ligger ca 1,5 km bort. Detta kan inte bedömas som ”god tillgång till parker och bostadsnära natur”.*”

I planbeskrivningen i granskningsversionen sid 12 sägs *”Gångavståndet till närmaste lekplats är cirka 600–800 meter, med en trafikerad väg som behöver korsas. Närmaste större naturområde med rekreativa värden ligger cirka 1,5 kilometer bort. Tillgången till lek och bostadsnära natur bedöms därmed inte vara god, normalt eftersträvas ett avstånd på 300 meter. Angränsande sydväst om planområdet finns ett mindre naturområde med hällmarkstallskog. Även om området är bullerutsatt finns här möjlighet till exempelvis lek och spontan fysisk aktivitet. En pågående planläggning för ett nytt verksamhetsområde vid Orminge trafikplats innebär att en stor del av denna naturmark kan komma att tas i anspråk.”*

I miljöredovisningen i granskningsversionen sid 6 står under *”Slutsatser och rekommendationer: I planförslaget föreslås att några mindre oexploaterade naturytor säkerställs som ”allmän plats – NATUR”, vilket är positivt för områdets naturvärden och spridningsmöjligheter. Delar av värdefull mark och vegetation på enskilda fastigheter säkerställs också, vilket också är positivt för naturvärden och spridningsmöjligheter.”*

Att bevara naturområdet stämmer väl med Nackas kommuns målsättning som den formuleras i underlaget för översiktsplanen. I rapporten *Nackas rekreativa grönstruktur 2010-03-15* sägs i förordet: *”Naturen i vår omgivning är en del av vår livsmiljö och utgör en grund för vår hälsa och vår välfärd. Naturinventeringen visar att kommunens skogar innehåller höga naturvärden som till största delen sammanfaller med höga rekreativa värden. En artrik och varierad natur signalerar hög livskvalitet. Nackas stora kvalitet är kombinationen av närhet till storstaden och till unika rekreativmiljöer med skärgård, hav och ostörd, varierad och artrik natur.”*

Vidare sägs i rapporten på sid 12 om Närhet:

”Alla studier visar att förutom särskilda kvaliteter spelar avståndet till parken eller naturområdet stor roll ... Naturmarken närmast bostaden används mest; för kortare promenader, för motionsrundan, för barnens lek mm. Parker och grönområden på längre avstånd än 300 m

används betydligt mindre för den dagliga rekreationen. Studier tyder på att redan vid längre avstånd än 50 m hemifrån minskar användningen ... Närheten är särskilt viktig för små barn och människor med nedsatt rörlighet och gamla.”

I rapporten föreslås ett antal mål och riktlinjer för den rekreativa grönstrukturen.

- *En variationsrik grönstruktur med hög kvalitet*
- *Tillgång och tillgänglighet till parker och bostadsnära natur ska vara god i alla kommundelar*
- *En sammanhängande rekreativ grönstruktur*
- *Tysta områden värnas*
- *Ökad tillgänglighet till stränder och vattenrum*
- *Kulturarvet i grönstrukturen värnas och tydliggörs*

Registrerade fornminnen i naturområdet

Att kulturarvet i grönstrukturen bör värnas och tydliggöras föranleder oss att påpeka att i start PM 2013-11-05 för Verksamhetsområde Orminge trafikplats sägs, att det i naturområdet inte finns några fornminnen. Men det stämmer inte. Hos Riksantikvarieämbetet finns dels en stenugn, så kallad ryssugn, registrerad som fornminne i den sydvästra delen av naturområdet och en hägnad, en cirka 20 meter lång stenmur.

<https://app.raa.se/open/fornsok/lamning/796a5dd7-6e01-478f-9122-ade62e18911c>

<https://app.raa.se/open/fornsok/lamning/4f286e29-f4f2-4f1c-b1f8-830b760761a1>

Lokala miljömål behandlas svepande

Nackas egna miljömål omnämns över huvud taget inte i planbeskrivningen men däremot i miljöredovisningen. Det vore bra om miljömålen lyfts upp även i planbeskrivningen. I miljöredovisningen nämns inte miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv* i avsnittet om natur. Miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv* innebär att *”Nacka ska ha ett attraktivt och varierat landskap med en bevarad mångfald av djur och växter. För att uppnå målet ska Nacka kommun arbeta för ett varierat landskap med en hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter.”* Miljömålet är relevant för detaljplanen och konsekvenserna av detaljplanens genomförande är sannolikt negativ då mycket av de gröna värdena som finns idag i planområdet riskerar att gå förlorade av förslaget. Planförslagets konsekvenser för miljömålen borde tydliggöras.

I den revidering som pågår av Nacka Kommuns Miljömål ingår ett förslag om ett nytt mål:

”6.1 Grönstruktur och spridningssamband: Grönstrukturens ekologiska spridningsfunktioner ska bibehållas och vidareutvecklas. Målnivå 2030: Trenden för spridningssamband mellan och funktioner för reservat, planerade reservat och andra kärnområden för biologisk mångfald ska vara oförändrad eller positiv. Basår: Analys genomförs 2020. Uppföljning görs 2023 och sedan med 5-årsintervaller.”

Vi anser att detta nya mål är mycket positivt och att man redan nu bör göra allt för att bibehålla värdefulla spridningssamband i alla pågående detaljplaner. Det arbetssätt man hittills har haft i Nacka Kommun där varje detaljplan bedöms isolerat har redan orsakat förlust av samband som har skadat den biologiska mångfalden i området.

Bibehåll befintliga tomtstorlekar och samma antal fastigheter

Vi anser att de föreslagna tomtstorlekarna på 700 m² är alltför små. Kommunens argument att små tomtstorlekar på 700 - 900 m² redan finns i det aktuella detaljplaneområdet liksom i närliggande planområden talar faktiskt för, att det är ännu viktigare att bibehålla större tomtstorlekar, om någon grönstruktur överhuvudtaget ska bli kvar. Erfarenheterna från andra förtätningsområden visar att sedan bostadshus, dubbelgarage, uppfart med plats för två bilar, pool, plan gräsmatta med sol, soldäck i olika väderstreck och byggaren fått sitt utrymme, anslutningar för VA grävts etc, så är inte mycket kvar av det som en gång var en naturtomt. För att spara naturmark med stora träd på tomtmark krävs tomter i storleksklassen 2000 m² och skyddsbestämmelser. Och ibland räcker inte ens det.

Dessutom ökar exploateringsgraden med nya bestämmelser. Dels har villafastighetsägare fått generell utökade rättigheter genom att de på sin villatomt förutom en Friggebod får bygga en mindre lägenhet i ett *Attefallshus* på 30 m² utan bygglov. Dels har Nacka kommun fattat beslut om att i detaljplanerna införa planbestämmelsen att endast tillåta en huvudbyggnad per fastighet med två bostadslägenheter i varje. Detta med anledning av att ingen begränsning alls fanns tidigare av antalet bostadslägenheter och att detta missbrukades. Ett nödvändigt förtydligande och samtidigt nu en tydligt uttalad möjlighet att bygga för två bostadslägenheter. Sammantaget kan villaägare bygga för tre hushåll per fastighet.

I själva verket behöver då ingen annan förtätning föreslås i detaljplaneområdet. Antalet befintliga hushåll kan med bibehållna tomtstorlekar ökas tre gånger sitt nuvarande antal. Genom att inte föreslå styckningar ökar möjligheten att bevara mer av naturmarken och lekutrymmet på egna tomten.

De föreslagna fem radhusen längs Fågelstigen anser vi bör utgå av samma skäl.

Korsmark bör utgå i n1 markerade områden

Nytt för granskningshandlingarna är att **n1** markerade områden kombinerats med korsmark, dvs att komplementbyggnader tillåts byggas i *område med värdefull mark och vegetation som ska bevaras*. Detta är inte bara en otydlig utan en motsägelsefull planbestämmelse i en detaljplan. Vi ifrågasätter om den alls är tillåten.

Planen medger huvudbyggnad på 165 m² och komplementbyggnad på 40 m², därtill kommer övriga inte bygglovspliktiga komplementbyggnader som Attefallshus och Friggebod, vilka alla alltså också ska få byggas på **n1** markerad mark. Detta gäller även om planbestämmelsen har ändrats så att **n1** områden nu omfattar både värdefull mark och vegetation och att det krävs marklov för schaktning, sprängning och utfyllnad inom område markerat med **n1**. Om man bygger ett garage på 40 m² så är det oundvikligt att naturvärden går förlorade. I praktiken innebär det att **n1** markeringen i kombinationen med korsmark blir utan värde som skydd, vilket var ett av syftena med detaljplanen, att just skydda värdefull mark och vegetation.

Argumentet som anförs i planbeskrivningen för ändringen till korsmark är att det annars inte är möjligt för fastighetsägarna att nyttja den byggrätt och rätt till styckning av fastigheterna som ingår i planen. Detta styrker ytterligare vår synpunkt att fastigheterna i detta planområde inte bör

få styckas. Befintliga tomtstorlekar i hela området bör bibehållas och markeringen korsmark bör utgå i **n1** markerade områden.

Sammanfattande synpunkter

- avbryt planeringen på verksamhetsområde Orminge trafikplats och bevara befintligt naturområde i sin helhet, intakt utan kompromisser**
- naturområdet har höga naturvärden och ligger i ett svagt spridningssamband**
- naturområdet tjänar som rekreations- och lekområde för detaljplaneområdet**
- föreslå inga tomtavstyckningar i detaljplaneområdet**
- bygg inte de föreslagna fem radhusen i detaljplaneområdet**
- bestämmelsen korsmark bör tas bort för n1-markerad mark**

Föreningarna avstyrker förslaget till detaljplan och anser att planeringen av angränsande naturområde omgående ska avbrytas.

För Naturskyddsföreningen i Nacka

Ronny Fors

ordförande ronny.fors@naturskyddsforeningen.se

För Boo Miljö- och Naturvänner

Kerstin Lundén

ordförande kerstin.lunden.natur@gmail.com

Ulla Brunö

vice ordförande ulla.bruno@telia.com

Kopia sänd till

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

Nacka kommun, 131 81 Nacka

registrator.plan@nacka.se

Miljöenheten, Nacka kommun

miljoenheten@nacka.se

Planarkitekt Magnus Bohman

magnus.bohman@nacka.se

Projektledare Björn Brandmann

bjorn.brandmann@nacka.se